

2-TOM, 2-SON

MAKTABGACHA TA'LIMDA AXBOROT VA INNOVATSION
TEXNOLOGIYALARINING O'RNI

Oltinsoy pedagogika kolleji Ishlab chiqarish ta'limi bo'yucha direktor o'rinbosari,
informatika va AT fani o'qituvchisi

Mirzayev Bahrom Mamatkarimovich

ANNOTATSIYA: Bugungi kunda axborot kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsiyalarsiz hech bir soha taraqqiyotini tasavvur qilib bo'lmaydi. Ayniqsa yosh avlodga ta'lim va tarbiya berishda zamonaviy axborot texnologiyari imkoniyatlaridan keng foydalanish, sohaga innovatsiyalarni joriy etish eng dolzarb vazifalardandir. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tizimini zamonaviy talablarga asoslangan holda tashkil etish, bolalarni sog'lom va har tomonlama yetuk qilib voyaga yetkazishda ta'lim samaradorligini oshirishda axborot texnologiyalarining ahamiyati to'g'risida fikr yuritilgan, shuningdek zamonaviy axborotlashgan jamiyat maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagoglari va tarbiyalanuvchilarning ota-onalari oldiga dolzarb vazifalarni qo'yanligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: bola, ta'lim, tarbiya, o'yin, axborot texnologiyalari, interfaol texnologiya, multimedia, audio, video, animatsiya, dastur.

Bugungi jadal rivojlanib borayotgan axborotlashtirish tizimi jamiyatimizning barcha sohalari qatorida ta'lim sohasini ham qamrab olmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalari sohasini yanada yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2018-yil 19-fevraldagi PF-5349 - sonli hamda 2020 yil 5 oktyabrdagi PF-6079-son "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmonlari shuningdek, "O'zbekiston Respublikasida Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 2018-yil 19-fevraldagi 3549-sonli Qaroriga muvofiq jamiyatimizning boshqa sohaslarida bo'lganidek, maktabgacha ta'lim sohasida ham ta'lim jarayonlarida axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalaridan keng foydalanish ta'lim sifatini ta'minlovchi vositalardan biriga aylanmoqda.

Axborot kommunikatsiya texnologiyalarining ta'limning ilk bosqichi bo'lgan maktabgacha ta'lim sohasiga kiritilishi pedagog xodimlarning oldiga katta mas'uliyat qo'yilishi bilan birga, ularning o'z ustida ishlab, AKT buyicha bilim saviyasini oshirishni, shuningdek ularning izlanuvchanligi va ijodkorligini talab etadi. Maktabgacha ta'lim

2-TOM, 2-SON

tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishdan kutiladigan natijalar quyidagilarda yaqqol namoyon bo`ladi: birinchidan, maktabgacha ta`lim sohasida ta`lim sifati va bolalarni maktabga tayyorlash samaradorligining yaxshilanishi; ikkinchidan, bolalarning erkin fikrlashi doirasi va dunyoqarashining kengayishi; uchinchidan, bolalarning intellektual, ijtimoiy-hissiy va ijodiy rivojlanishi darajasining oshishi; ota-onalar bilan maktabgacha ta`lim tashkiloti hamkorligining yanad mustahkamlanishi va qulaylikni ta`minlashi bilan afzaldir.

Texnika vositalari bilan to`la jihozlangan, ko`rgazmalarga boy mashg`ulot, estaliklar, tadbirlar va chet tililarini o`rgatish bo`yicha to`garak mashg`uotlari boladagi qobiliyat va iqtidorni yuzaga chiqarishda, uni rivojlantirishda ijobiy ta`sir ko`rsatadi. Ayniqsa axborot texnologiyalari va innovatsiyalarning imkoniyatlari bollarning aqliy intellektual rivojlanishiga o`zining ijobiy ta`sirini ko`rsatadi, shu jihatdan, maktabgacha yoshdagi bolalar bilimlariga qo`yiladigan Davlat talablari, "Ilk qadam" Davlat o`quv dasturi asosida bilim va ko`ikmalarni egallagan, axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositalari va ulardan to`g`ri foydalana oladigan 6-7 yoshli bola axborot zamonaviy, ilg`or texnologiyalar asosida ta`lim berayotgan maktab ta`limiga jismonan shay, yetarli intellektual ko`nikmalarga ega, psixologik tayyorlangan holda yo`llanadi.

Axborotlashtirish jarayonida maktabgacha ta`lim tashkilotidagi tayyorlov guruh xonalarini yetarlicha jihozlash, multimediya jihozlari uchun moslashtirish masalalarini hal etish, maktabgacha ta`lim tashkilotida faoliyat yuritayotgan pedagog xodimlarning AKT bo`yicha savodxonligini oshirish ustuvor vazifalardan biriga aylanmoqda. Maktabgacha ta`lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bir necha yo`nalishlarda o`z ifodasini topadi:

- a) axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan bolalar bilan bo`lgan masofaviy ta`lim-tarbiya jarayonida foydalanish;
- b) axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan masofaviy ta`limda pedagoglarning ota-onalar bilan hamkorlik jarayonida foydalanish;
- c) axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan metodik ishlarni tashkil etishda, ta`lim sifatini oshirishda tarbiyachilar bilan ishlash jarayonida foydalanish.

Zamonaviy axborotlashgan jamiyat maktabgacha ta`lim tashkiloti pedagoglari oldiga bir qator vazifalarni qo`yadi. Eng avvalo, pedagog kompyuter o`yinlarini va ta`lim dasturlarini tanlashda bolaga boshchilik qilishi kerak. Buning uchun tarbiyachi kompyuter savodxonligini egallagan bo`lishi zarur, shuningdek maktabgacha yoshdagi bolalar bilan olib borilayotgan ta`lim-tarbiya faoliyatida bevosita global internet tarmog`i resurslaridan unumli foydalana olishi muhim.

2-TOM, 2-SON

Maktabgacha yoshdagi bola hayotida o`yin – bu eng asosiy faoliyat turi hisoblanib, u bola shaxsining shakllanishi va rivojlanishi uchun katta ahamiyat kasb etadi. Gap kompyuter o`yinlari haqida borar ekan, tarbiyachi o`yinlarning bola yoshi va axloq me`yorlariga mos kelishini hisobga olishi kerak. Kompyuter o`yinlaridan foydalanish (multimediya vositasida) bolalarga ta'lim berish samaradorligini oshirish bilan birga bolaning aqliy va ijodiy imkoniyatlarini yuzaga chiqarishda ijobiy natija beradi. Paint dasturida bola rasm chizish jarayonida tasvirlagan predmet yoki hayvon, tabiat manzarasi yoki odam rasmiga rang tanlashi, mavjud ranglarni farqlashi, ularni joy-joyida ishlatishi, natijada o`z ishini baholashi davomida uning individual shaxs xususiyatlari, qiziqishlari oddiy qog`ozga rasm chizgandan ko`ra yaqqolroq ifodalanadi.

Shu bilan birga AKT bolaga interfaol ta'lim berish vositasi sifatida bolaning yangi bilimlarni tez o`zlashtirishiga va dunyoqarashini kengayishiga imkon beradi. Bu interfaol kompyuter o`yinlari tarbiyachi tomonidan davlat talablariga mos ravishda Power Point dasturida va mashg`ulotda bolalar bilan birga o`ynash uchun yaratilgan bo`lishi zarur. Masalan, o`yin faoliyat markazida “Bino quramiz”, “Farqini top”, “Nima kam”, “Xatoni top”, “Qo`g`irchoqni kiyintiramiz”, “Shaklni joylashtir”, “Rasmni bo`ya” ta'limiy o`yinlarni animatsion tasvirlar yordamida o`ynasa mavzuga oid berilgan bilimlarni bola zo`r qiziqish bilan o`zlashtiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim-tarbiyasida an'anaviy ta'lim shakllari bilan kompyuterlashtirilgan pedagogik texnologiyalarni taqqoslaydigan bo`lsak, kompyuterlashtirilgan texnologiyalarda samarali natijalar namoyon bo`ladi. Kompyuter ekranida axborotning o`yin shaklida aks etishi bolalarda shu faoliyat turiga nisbatan diqqat va qiziqishini uyg`otadi; harakat, tovush, multiplikatsiya tasvirlari bola xotirasida uzoq vaqt taassurot qoldiradi. Muammoli masalalarning qo`yilishi va ularning to`g`ri yechimini kompyuter orqali topilishi bolalarda mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko`rsatadi. O`zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim konsepsiyasida ko`rsatilganidek, kompyuter bolaga alohida yondashuv imkonini yaratadi, bu jarayonda har bir bolada o`z intellektual darajasida va shaxsiy xususiyatlaridan kelib chiqib topshiriqni bajarishiga imkon bo`ladi. O`z navbatida, bolalarda kompyuter va smartfonlardan to`g`ri foydalanish ko`nikmasini shakllantirish, mazkur texnika vositalarining ijobiy imkoniyatlari bilan birga salbiy tomlari ham mavjudligini nazarda tutish zarur. U faqat ta'limning samaradorligini va zamonaviyligini ta'minlash uchun xizmat qilishi lozim.

AKTning maktabgacha ta'limga kiritishidagi dolzarb muammolardan yana biri zamonaviy axborot texnologiyalari sohasida pedagog xodimlar kompetentligining yetarli

2-TOM, 2-SON

emasligidir. Bugungi kun pedagoglari zmon bilan hamnafas ravishda o'z bilim va ko'nikmalarini mustaqil oshirib borishlari zarur.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, axborot kommunikatsiya texnologiyalari maktabgacha ta'lim tizimida pedagogik jarayonni tashkil etishda, uzluksiz metodik xizmat ko'rsatishda, metodik faoliyatni rejalashtirishda, pedagoglar, tibbiy xodimlar va boshqa mutaxassislar faoliyatini nazorat qilishda, butun bir tizimning aniq monitoringini olib borishda qulaylik yaratadi. Shu bilan birga ulardan noto'g'ri foydalanish bir qator muammolarni keltirib chiqaradi. Mazkur jarayon pedagoglar va ota-onalardan katta mas'uliyatni talab qiladi. Ular hamkorlikda bolaning har tomonlama riojlanishi uchun axborot kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan to'g'ri foydalanishni ta'minlaydi. Zero, bugungi kunning eng dolzarb vazifasi ham kelajak egalari bo'lgan yosh avlodga maktabgacha ta'lim bosqichidanoq sifatli ta'lim va tarbiya berishdan iborat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasini Presidentining Qarori PQ-3261 — “Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” 09.09.2017.
 2. UNESCO, Montoya S. Defining literacy. GAML fifth meeting, Germany, 2018.
 3. Barnett, W. Preschool education for economically disadvantaged children: Effects on reading achievement and related outcomes. In S. B. Neuman & D. K. Dickinson (Eds.), Handbook of early literacy research, Vol. 1, pp. 421-443. New York: Guilford Press, 2001
 4. To'raqulov X.A. Pedagogik tadqiqotlarda axborot tizimlari va texnologiyalari.- T.;Fan, 2007.
 5. www.gov.karelia.ru/Leader/Gossovet/d14.html.
 6. Azizxodjayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – T.: 2018.
- 192

